

A homoszexualitás mint büntetőjogi tényállás okainak vizsgálata három iszlám hagyományokkal rendelkező ország (Egyiptom, India és Irán) bemutatásán keresztül

Konzulens: Uszkiewicz Erik

Absztrakt

Több országban is szigorúan büntetik az azonos neműekkel való szexuális kapcsolatot. Ennek okaként leginkább vallási (főleg a muszlim) megítélést említi a közvélemény. Ugyanakkor az iszlám hagyományokkal rendelkező országokban is jelen van a homoszexualitás minden társadalmi szinten, és ezek az emberek gyakran a társadalom áldozatai lesznek. Ez érdekes kérdéseket vet fel, és azt feltételezem, hogy nem lehet egyszerűen a vallás szemszögéből vizsgálni a kérdést. Éppen ezért különböző országok (Egyiptom, India és Irán) politikai, jogi berendezkedését, társadalmi értékszemléletét vizsgálom, és ebből próbálok következtetéseket levonni. A három országban különböző módon érik hátrányok a homoszexuálisokat, így különböző háttérből indulhatunk ki, ezáltal talán még szélesebb lefedettség lehet az általános következtetéseknek a tanulmány végén. Az eredmények valóban sokszínűnek bizonyultak.

Kulcsszavak: homoszexualitás, kriminalizáció, iszlám

Bevezetés

A tanulmány megírására másodévesként vállalkoztam a jogszociológia tárgy keretében. Az órákon sokat foglalkoztunk a kisebbségek helyzetével mind magyar, mind nemzetközi vonatkozásban. Emellett nagyon érdekelték a büntetőpolitika egyes kérdései, mint például a büntetőjogi ultima ratio, a kriminalizációs kötelezettség, és ezek háttere.

A homoszexuálisok helyzetét eléggé sokszínűnek találtam olyan szempontból, hogy nagyon eltérő gyakorlat vonatkozik erre a kisebbségre a világ országaiban. Kíváncsisággal tekintettem a jogszociológia órákon erre a témára, mivel külön hangsúlyos volt az, hogy a homoszexuálisok csoportja talán az egyetlen olyan kisebbség, amit nem lehet a társadalom különböző szintjeire leszűkíteni, és egyetlen tulajdonság alapján behatárolni, ugyanis a társadalomban vertikálisan jelen vannak, és a csoport tagjai különböző személyiségjegyekkel rendelkeznek, nem lehet egy tulajdonsággal felcímkézni őket.

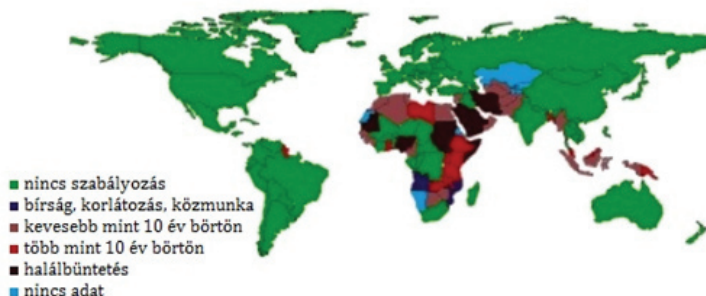
Mivel több országban is elég súlyos büntetést szabnak ki az azonos neműekkel való szexuális kapcsolat miatt, úgy éreztem, hogy ezzel a tanulmánnyal hozzá tudok járulni ahhoz, hogy a társadalmi megítélés alapja mélyrehatóbb legyen, mint a pusztán (indoklás nélküli) véleményformálás. Ráadásul római katolikus hívőként fontosnak

tartom azt, hogy nyitott szemmel járjunk a világban, és mindent megismerjünk, ami körülvesz bennünket, hogy utána ez alapján formáljunk véleményt, és ne címkézzünk fel egyéneket és csoportokat, hanem próbáljuk megérteni a körülöttünk élőket, és szeretettel közeledni feléjük.

Alapvetés

A homoszexualitással és a velejáró társadalmi, jogi kérdésekkel egyre többet foglalkozik mind a sajtó, mind pedig a politikai, jogi szféra. Míg a nyugati demokráciákban a homoszexuálisok többnyire fenyegetés nélkül élnek, addig főként Afrikában és a Közel-Keleten találkozunk olyan államokkal, amelyek kriminalizálják az azonos neműek közötti szexuális kapcsolatot.

1. ábra: Büntetési tételek férfiak közötti szexuális kapcsolat esetén¹

Érdekes tartom a kérdést arra, hogy megvizsgáljam, hogyan reagál az állam és a jogalkotó ezekre a kérdésekre. Milyen jogi szabályozás vonatkozik vagy vonatkozhat egy államban a homoszexuális állampolgárokra? Mi befolyásolja a jogalkotó és a jogalkalmazó szerveket e kérdés jogi megítélésében? Mivel a kriminalizáló országok többsége jól láthatóan iszlám területen van, feltételezhető, hogy összefüggés van a vallás tanítása és a kriminalizálás között.

Alapjogi kérdések

A magyar Alkotmánybíróság álláspontja alapján az emberi méltósághoz való jog minden ember veleszületett joga, amely az ún. általános személyiségi jog egyik megfogalmazásának tekinthető. Ennek különféle aspektusai vannak, mint például a magánszférához való jog, az önrendelkezési szabadság, vagy a személyiség szabad kibontakoztatásához való jog. Az általános személyiségi jog anyajog, azaz olyan „szubszidiárius alapjog”, amely bármikor „felhívható az egyén autonómiájának védelmére, ha az adott tényálásra a konkrét, nevesített alapjogok egyike sem alkalmazható.”²

Ezzel szemben a diszkrimináció tilalma nem jelenti azt, hogy egy nagyobb társadal-

¹ International Lesbian, Gay Bisexual, Trans and Intersex Association (ILGA) honlapja, interaktív térkép; <http://ilga.org/> (utolsó letöltés: 2013. április 24.).

² 8/1990. (IV. 23.) AB határozata (Indoklás III. rész 10. bek.).

mi egyenlőséget célzó megkülönböztetés tilos lenne. Ez az államra épp azt az elsőrendű kötelezettséget rója, hogy a hátrányos helyzetű csoportok/egyének vonatkozásában többletjogokat garantáljon, többletkötelezettségeket vállaljon magára. Ebből a szempontból a fejlett államokban megfigyelhető egy tendenciózus törekvés, konszenzus. Ehhez képest vannak olyan államok is, amelyek egyébként az ENSZ egyezményekben vállalt jogi kötelezettségeiknek sem tesznek eleget. A megkülönböztetés tilalma arra vonatkozik, hogy a jognak arra kell tekintettel lennie, hogy mindenkit „egyenlő méltóságú személyként” kezeljen: azonos tisztelettel és körültekintéssel kell eljárnia, az egyéni szempontokat azonos mértékben kell figyelembe venni a jogosultságok elosztásának szempontjainak meghatározásakor.³

A jogállam elsőrendű kötelessége, hogy biztosítsa az állampolgárok közti egyenlőséget, és fellépjen az ellen, aki/ami bárkinek a szabadságát, egyenjogúságát sérti. Ebben az értelemben a homoszexualitás, mint alternatív életforma elfogadott, és védelemben részesül. A védelem mértéke és a homoszexuális pároknak a heteroszexuális párokkal való egyenjogúsága jogállamonként eltérő, de jogkiterjesztő tendencia figyelhető meg ebben a vonatkozásban.

A fentiekkel ellentétben a világ 76 országában kifejezetten kriminalizálják az azonos nemű partnerrel való szexuális kapcsolat létesítését. A büntetési nem országonként eltérő, hét országban halálbüntetéssel fenyegetett tényállás a homoszexuális kapcsolat. Ezekben az országokban nem csak hogy nem támogatják állami szinten jogegyenlőségüket, de még csak meg sem tűrik az általuk választott⁴ alternatív életformát. A diszkrimináció hatására az LMBTI (leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű/transzexuális, interszexuális) emberek törvényen kívül állnak, és bármikor üldözés vagy súlyos sérelem áldozataivá válhatnak, mivel az állami védelem nem biztosított.⁵

Az iszlám a homoszexualitásról

Sok esetben halljuk válaszként a homoszexualitás elítélésére, hogy hitetlen, természetellenes, nem Istentől való dolog. Emiatt kézenfekvőnek tűnhet a válasz a kutatás során felmerült kriminalizációs okokkal kapcsolatos kérdéseinkre. Hogy ennek a válasznak a valóságtartalmát megvizsgálhassuk, szükségesnek látom, hogy feltárjam a gyökereit a homoszexualitással kapcsolatos vallási dilemmáknak.

Elsősorban a közös gyökerű ábrahámiai vallásoknál (judaizmus, kereszténység, iszlám) találkozunk olyan történettel, amelyet az azonos nemű partnerrel való szexuális kapcsolatra vezetnek vagy vezethetnek vissza. Mindhárom vallásban megtalálható Szodoma és Gomora története, amely nem csak vallásgyakorlók számára ismeretes. Szodoma és Gomora bűnének a homoszexualitást tartják, amiért Isten kén- és tűz-

³ 9/1990. (IV. 25.) AB határozata (Indoklás IV. rész 1. és 7. bek.).

⁴ Az orvostudomány, a genetika és más tudományok ma is vitatkoznak arról, hogy a homoszexualitás választott életforma-e, avagy az egyénnel született tulajdonság. Ezt a kérdést nyitva hagyom, mivel úgy gondolom, hogy a kutatás eredményére ez nincs hatással.

⁵ Sabine Jansen és Thomas Spijkerboer: *Menekülés a homofóbia elől*; Magyar Helsinki Bizottság, Budapest, 2011:21.; (utolsó letöltés: 2013. március 3.).

esővel pusztította el ezeket a városokat.⁶ Mind az Ószövetség, mind pedig a Korán halálbüntetéssel kívánja súlytani a szodómiát⁷, kérdés azonban, hogy a gyakorlatban ez megállja-e a helyét.

2012-ben az angliai Derby-ben elítéltek a homoszexuálisok elleni gyűlölet büntett miatt három muszlim férfit, akik az „Isten irtózik tőled”, illetve „Vagy megváltoztok, vagy elégték” feliratú röplapokat osztogattak. Egyik azt mondta a bíróságon, hogy azért követte el a büntettet, mert kötelességének érezte, hogy muzulmánként „továbbítsa Isten üzenetét”. Ennek ellenére az Öböl-országokban, de általában az arab országokban meglehetősen gyakori a homoszexualitás jelenléte, minden társadalmi szinten megtalálható. Korábban azonban nem voltak a büntetések ennyire kegyetlenek, mint manapság. Egy XI. századi perzsa uralkodó például azt tanácsolta fiának, hogy évszanként váltogassa partnerei nemét, elkerülve ezzel a nyilvánosság figyelmét.⁸

Ma már több nézet van az egyházakon belül arról, hogy a homoszexualitást valóban elítélendőnek kell-e tartani. Természetesen az alapálláspont nem változott, de megjelentek olyan közösségek, és olyan felszólalók is, akik megértőbben közelednek az LMBTI emberek felé. Egy iszlámra áttért amerikai, Siraj al-Haqq Kugle, aki muzulmán kurzust vezet az atlantai Emory Egyetemen, így nyilatkozik a kérdésben: „A Korán nem ítéli el a homoszexualitást. [...] A klasszikus iszlám teológusok és jogászok többnyire az erkölcstelen kéjvágy ellen emelték fel a szavukat – érvel. – A Korán elítélés nélkül ír azokról a férfiakról, akik nem éreznek szexuális vágyat nők iránt.” 2009-ben Irakban mérsároltak le homoszexuálisokat, amelyről egy muzulmán hitszónok, Muklada asz-Szadr úgy nyilatkozott, hogy az „istentelen” homoszexualitást ki kell ugyan irtani, de nem erőszakkal, hanem „imádsággal” és „útmutatással”.⁹

A három ország (Irán, Egyiptom, India) és a homoszexualitás

A következőkben szeretném bemutatni Irán, Egyiptom és India büntetőjogi viszonyulását az azonos neműek közötti szexuális kapcsolathoz és az esetleges joggyakorlatot, valamint a viszonyulás okait feltárni. Az országok kiválasztásában különös figyelmet fordítottam arra, hogy ezekben az országokban magas a muzulmán népesség aránya, ellenben a homoszexualitás és a büntetőjog kapcsolata eltérő. Indiában ugyan az iszlám hatása kevésbé érvényesül, de a kialakult jogalkotói és joggyakorlati tények és a társadalom viszonya érdekességeket tartogathat.

Törvényi szabályozások

A hatályos 1991. évi iráni büntetőtörvénykönyv (hivatalos nevén: Islamic Penal Code of Iran of 1991; a továbbiakban: iBtk.) második könyve rendelkezik a Sharia alapján

⁶ Biblia Ter 19,24; Korán (S15) Al-Hijr:72-73.

⁷ Szodoma és Gomora történetéből kialakult szó: minden nem hüvelyi úton történő közösülést értenek alatta.

⁸ The Economist/MTI tudósítása: *Islam and homosexuality – Straight but narrow*/"ISTENTELENEK" – *Iszlám és homoszexualitás*; <http://www.economist.com/node/21546002>, ill. <http://vilag.transindex.ro/?cikk=16665> (letöltés: 2013. április 13.).

⁹ Uo.

büntetendő tényállásokról, melynek második része tárgyalja a szodómia bűncselekményét (iBtk. 108-126. cikk¹⁰), harmadik része pedig a lesbikusság bűncselekményével foglalkozik (iBtk. 127-134. cikk¹¹).

Az iBtk. nem tesz különbséget közös beleegyezésen alapuló és beleegyezés nélküli szexuális kapcsolat (tehát szexuális erőszak) között, mindkettőre a kiszabott büntetési tétel a halálbüntetés azzal a különbséggel, hogy nőknél csak a negyedik alkalmat követően ítélik halálra az elkövetőket (iBtk. 131. cikk). A lesbikus nőknek azonban legtöbbször nem csak a homofóbiával kell szembenéznük, nagyon gyakran szexuális bűncselekmények, leginkább a családon belüli erőszak áldozatai lesznek.¹²

Felmerülhet bárkiben a kérdés, hogyan szereznek tudomást a hatóságok arról, hogy valaki a fent említett bűncselekmények egyikét elköveti. Az iráni hatóságok gyakran élnek olyan eszközökkel a homoszexuális cselekmények felderítését illetően, amelyek egyébként egy demokratikus jogállamban lehetetlenek volnának a magánszféra tiszteletben tartása mellett. Ilyen eszköz többek között a lehallgatás, zártkörű rendezvényeken való házkutatás, internetes oldalak figyelése és letiltása.¹³

Ezzel szemben Egyiptom nem tartozik azok közé az országok közé, amelyek a homoszexualitást „szodómiával” vagy más hasonló körülírással büntetőjogi ultima ratio alá veszik.¹⁴

Ennek ellenére 2000 óta megszorodott az olyan ítéletek száma, amelyek hátrányosan érintik az LMBTI jogokat. 2001 májusában hatvan férfit tartóztattak le egy szórakozóhelyen, amelyből huszonegyet el is ítélték „kicsapongó viselkedésre” vagy „vallás megvetésére” hivatkozva.¹⁵ 2003 áprilisában tizennégy férfit ítélték el Kairóban ugyanilyen vádak alapján¹⁶, 2007 októberében pedig szintén huszonnégy férfit ítélték el, majd 2009 januárjában ismét tíz férfit büntettek meg és vizsgáltak meg AIDS-szel kapcsolatban, bár őket később felmentették.¹⁷

Egyiptomban azt láthatjuk, hogy bár úgy tűnik, mintha a homoszexualitás büntetőjogi szempontból nem volna releváns tényállás, mégis bizonyos generálklauzulák segítségével a bíróság megtalálja a módját annak, hogy az azonos neműek közötti szexuális kapcsolat kriminalizálttá váljon. Ebben a rendőrség munkája kiemelendő, mivel a New York Amsterdam News cikkéből kiderül, hogy a letartóztatott és elítélt 14 férfit a megelőző egy évben folyamatosan ellenőrizték, telefonjaikat lehallgatták.¹⁸

Az Indiai Büntetőtörvénykönyv 1860 óta kriminalizálta a beleegyezésen alapuló

¹⁰ ILGA.

¹¹ ILGA.

¹² IGLHRC és IRQO: *Violations on the Basis of Sexual Orientation, Gender Identity, and Homosexuality in the Islamic Republic of Iran*, 2011:1.

¹³ Uo.

¹⁴ ILGA.

¹⁵ Ayesha Amin: *On-line support for lesbian, gay, bisexual and transgender people in Fighting for justice and human rights (Egypt's women activists tell of their struggle)*; Amnesty International Publications, London, UK, 2013:24.; <http://www.amnesty.org/> (utolsó letöltés: 2013. április 13.).

¹⁶ *Egypt: Jail time for men charged for homosexual activity*. In: The New York Amsterdam News, 2003/17. sz., New York (USA).

¹⁷ Ayesha 2013:24-25.

¹⁸ *Egypt: Jail time for men charged for homosexual activity*.

szexuális kapcsolatot azonos nemű partnerek között, mint természetellenes bűncselekményt. A delhii felsőbíróság döntése alapján azonban 2009-től nem lehet büntetni a homoszexuális kapcsolatot, csak abban az esetben, ha ez erőszakos módon (tehát nem beleegyezésen alapulva) történik, vagy ha kiskorú a sértett. Ebben az esetben akár életfogytig tartó szabadságvesztésre is ítéltető az elkövető.¹⁹

A delhii bíróság döntése előtt meglehetősen sok volt az olyan eset, amikor a rendőrség visszaélt a homoszexualitásra vonatkozó rendelkezésekkel. Nem ritkán fordult elő, hogy gyakorlatilag terrorizálták, fizikálisan és szexuálisan is bántalmazták, zsarolták az elkövetőket, még akkor is, ha tudták, hogy nincsen pénzük, amivel megóvhatták volna magukat a feljelentéstől és az atrocitásoktól. Az állam mindemellett próbálta azt a tudatot erősíteni az állampolgároknak, hogy a homoszexualitás mentális megbetegedés. Mindezt a büntetőjogi szankcióval, illetve azzal próbálta elérni, hogy a homoszexuálisoknak bizonyos gyógymódokat, kezeléseket javasoltak. Ezzel tudták a legjobban támogatni azt a mítoszt, amely szerint a homoszexualitás pszichiátriai betegség.²⁰

A vonatkozó rendelkezés dekriminalizálását követően a nemzetközi emberi jogi szervezetek meg lehetnek elégedve, de a kérdés az, hogy a társadalom és a politika hogyan áll ehhez a megváltozott helyzethez. A következőkben ezeket a kérdéseket vizsgálom.

Politikai jellegzetességek

Irán berendezkedése egyfajta teokratikus jelleget mutat, de 1980 óta demokratikus jogállam. Az államszervezet felépítése hasonló az európai demokratikus berendezkedésű államokéhoz, azonban nagyon fontos kiemelni a vallási vezető szerepét.

A Legfelsőbb Vallási Vezető egy személyben gyakorol vallási és közjogi feladatokat: kinevezési jogkörök illetik meg legnagyobb részben. Az Örök Tanácsával együtt, amely hat jogi szakértőből és hat egyházi jogi szakértőből álló testület, hoz döntéseket az iráni Alkotmánnyal összhangban, illetve az egyházi vezetők Szakértői Gyűlését látja még el tanácsokkal.²¹

Az állam és az egyház szétválasztása nem ment végbe az európai államokkal összehasonlítva. Az iráni Nemzetgyűlés által hozott törvények például nem lépnek hatályba addig, amíg az Alkotmány és a Legfelsőbb Vallási Vezető által kinevezett és vezetett Örök Tanácsának előírásaival nem lép összhangba annak tartalma.²²

Egyiptom berendezkedése bár 1953 óta demokratikus köztársaság, mégis Mubarak elnök vezetése óta nem tekinthető annak, mivel hatalomra kerülése utána betiltotta legfőbb riválisát, az ellenzéki Muzulmán Testvériség szervezetét, és meghosszabbított

¹⁹ ILGA.

²⁰ R.Ramasubban: *Political intersection between HIV/AIDS, sexuality and human rights: A history of resistance to the anti-sodomy law in India*. In: *Global Public Health* 2008/2. sz. 22-38., Taylor and Francis Group, Philadelphia (USA).

²¹ Magyar-Iráni Baráti Társaság: *A modern Irán*; <http://www.magyar-ir.hu/moderniran.html/> (letöltés: 2013. április 30.).

²² Uo.

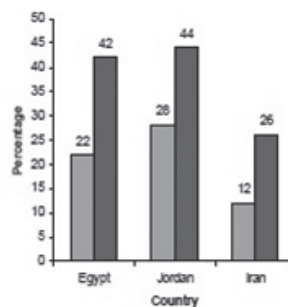
ta az 1967 óta tartó rendkívüli állapotot, ahelyett, hogy demokratikus választásokat írt volna ki. Ez a helyzet Egyiptomban lehetővé tette, hogy a szabadságjogokat erőteljesen korlátozzák, így az országban megnőtt az emberi jogok megsértésének gyakorisága. Ebben a 2007-es alkotmánymódosítás különösen nagy szerepet játszott.²³

2011 februárjában azonban változások kezdődtek el, amelyet egy átmenet kezdeteként jellemeznek, olykor forradalomként. Mubarak elnök eltávolításában különösen nagy szerepe volt a hadseregnek is, amely azzal jár, hogy a hatalmat a rendvédelmi szervek akarják átvenni, s versenyre kényszerülnek a többi érdekképviselővel, akik a hatalmat magukénak akarják tudni (Muszlim Testvériség, és más iszlamista csoportok). Maga az Alkotmánybíróság is kivette a részét egy alkotmányellenes választójogi törvény megalkotásában, így megállapíthatjuk, hogy az átmenet kezdete sem indult zökkenőmentesen alkotmányjogi, demokratikus szempontokból.²⁴

Az Egyesült Államoknak már a második világháborút követően kiemelt érdekei voltak a térségben, és ez a huszonegyedik századra sem változott meg. Már Mubarak elnöksége idején is próbált az USA hatást gyakorolni az egyiptomi liberalizációra és a demokratizálódásra,²⁵ bár ahogy láttuk az emberi jogok védelmére azóta sem került nagyobb hangsúly. Az arab-izraeli konfliktus máig megoldatlan, és a térségben vállalt biztonságpolitikai szerepe az Egyesült Államoknak vitathatatlan. Emellett a terrorizmus elleni harc még mindig kiemelt szereppel bír, és nem hagyható figyelmen kívül Amerika gazdasági érdeke a térségben.²⁶

Az USA kongresszusa jelentős összegű pénzügyi támogatást nyújt Egyiptom részére, amely garanciáját jelenti a demokratikus változásoknak, a térség stabilitásának és gazdasági erejének növekedéséhez.²⁷ Minden remény megvan arra, hogy a demokratizálódás és az emberi jogok védelme kiépüljön Egyiptomban²⁸, az Államoknak azonban számolnia kell azzal, hogy a demokrácia kiépítése nem lesz egy gyors folyamat a közel-keleti térségben.

Indiában a demokratikus politikai mozgolódások a korai kilencvenes években kezdődtek, több szervezet,

²³ Magyar Helsinki Bizottság: Egyiptom – Országinformációs összefoglaló, Magyar Helsinki bizottság, Budapest, 2009:1.; http://helsinki.hu/wp-content/uploads/Egyiptom_3.pdf/ (utolsó letöltés: 2013. május 5.).

²⁴ Hajas Tamás: *Az egyiptomi átmenet sosem tűnt egyszerűnek*, Haza és Haladás Közpolitikai Alapítvány, Budapest, 2012:1.; http://www.hazaeshaladas.hu/ftp/az_egyiptomi_atmenet_sosem_tunt_egyszerunek.pdf/ (utolsó letöltés: 2013. május 5.).

²⁵ Abdel Moneim Said Aly and Robert H. Pelletreau: *U.S. – Egyptian Relations*. In: *Middle East Policy*, 2001/2. sz. 52., Washington, DC (USA).

²⁶ Hajas Tamás: *Az egyiptomi átmenet kezelése*, Haza és Haladás Közpolitikai Alapítvány, Budapest, 2012:2-3.; http://www.hazaeshaladas.hu/ftp/az_egyiptomi_atmenet_sosem_tunt_egyszerunek.pdf/ (utolsó letöltés: 2013. május 5.).

²⁷ William A. Rugh: *Egyptian Politics and American Diplomacy*. In: *Middle East Policy*, 2012/2. sz. 37., Washington, DC (USA).

²⁸ Seth Cropsey, Arthur Milikh: *Democracy in Egypt*. In: *World Affairs*, 2011/3. sz. 57., Washington, DC (USA).

párt alakult. A vallásosság ugyanúgy befolyásolhatja egy szervezet tevékenységét, mint a konzervativizmus, vagy a gazdasági érdekek alakulása. Így tehát kijelenthetjük, hogy az indiai politikai szféra meglehetősen sokszínű.²⁹

Indiában a szekularizációt nem pontosan úgy valósították meg, ahogyan Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban, hanem úgy, hogy az megfeleljen mind Gandhi elképzeléseinek, mind pedig Nehru alapeszméinek. A lényege, hogy a vallási elemek megjelenése és a modernizálás is szem előtt legyen tartva. India elismeri valamennyi, az országban gyakorolt vallás létezését, sőt, támogatásban is részesíti ezeket. India tehát nem egyetlen vallási irányzat tanait támogatja.³⁰

Társadalmi értékek és problémák vizsgálata

Iránban egy kutatás során a megkérdezettek 97 százaléka vallotta magát iszlám vallású állampolgárnak. Ettől jelentősen eltér azoknak a száma, akiknek a vallás a mindennapi életben meghatározó tényezőt jelent, és még inkább eltér azoknak a száma, akiknek a spiritualitás alapvető fontosságú. Ezen felül érdemes még arra is rávilágítani, hogy a mindössze 38 százalék nyilatkozik úgy, hogy hetente vagy hetente többször látogat vallási szertartásokat.³¹

Érdekes megfigyelés lehet, hogy ez a százalék majdnem kétszer kevesebb, mint (a következőkben is vizsgálandó) Egyiptomban, illetve Jordániában. Jordániában a legmagasabb (72%) azoknak az aránya, akik legalább hetente részt vesznek vallási szertartáson, tehát akik a muzulmán vallást a tanoknak megfelelően gyakorolják. Némi képp ellentmondásos, hogy Jordániában 1951-ben dekriminalizálták a szodómiát³², mint büntetőjogi tényállást, pedig a társadalom vallásgyakorlása messze meghaladja az iráni társadalomét.

Annak ellenére, hogy Irán kevésbé szekularizált, mint az európai államok, a vallási hatóságok nagyon nehezen reagálnak a társadalmat érintő változásokra. Emellett fontos megjegyezni azt is, hogy a nyugati kultúra Iránba áramlását a kétezres évek elején nem érzékelték kimagaslóan jelentős problémának (55%).³³ Ez nem csak azt jelentheti, hogy a nyugati értékek nem indultak meg Irán felé, de azt is, hogy Irán nem, vagy kevésbé befogadó a nyugati kulturális értékekkel szemben, mint más közel-keleti ország.

A kutatás megállapította, hogy az irániak körében az általam korábbiakban már említett fundamentalista rezsim utóhatása is érződhet azon keresztül, hogy a szigorú vallásosság és a nyugat felé való nyitottság csökkent szerepet mutat az iráni állampolgárok életében. Ezen kívül a kutatásban megkérdezett irániak 71 százaléka mondta azt, hogy a vallás, a hit játssza a legfontosabb szerepet abban, hogy a gyerekek ta-

²⁹ Zoya Hasan: *Gender, Religion and Democratic Politics in India*. In: *Third World Quarterly*, 2010/6. sz. 939-954, Taylor and Francis Group, Philadelphia (USA).

³⁰ Uo.

³¹ Mansoor Moaddel and Taghi Azad: *The Worldviews of Islamic Publics: The Cases of Egypt, Iran, and Jordan* 2002:3-5; World Value Survey Stockholm, (utolsó letöltés: 2013. április 23.).

³² Schmitt, Arno & Sofer, Jehoda: *Sexuality and Eroticism Among Males in Moslem Societies*, Binghamton: Harrington Park Press, 1992:137-138

³³ Mansoor Moaddel and Taghi Azad 2002:7.

nuljanak, és ezt többre is becsülik, mint más – általában a fejlett nyugati államokban legmagasabban értékelt – jellemzőket, mint például a kemény munka, felelősségtudat, önzetlenség vagy a tolerancia.³⁴

Ahogy a kutatásban is fontosnak tartották, én is szeretnék egy másik jelentősebb témát körbejárni Irán kapcsán, a családhoz, gyerekekhez és nemi szerepekhez való viszonyulást. Iránban a gyerekek ideális száma egy családban kettő, ami arra enged következtetni, hogy a nagycsaládos életmód, a családi értékrend nem játszik nagyobb szerepet egy iráni életében, mint egy nyugati államban.³⁵

A kutatásban megkérdezett egyiptomiak 94 százaléka vallotta magát muszlimnak. A rendszeres vallásgyakorló, aki legalább heti rendszerességgel látogat vallási szertartásokat – a megkérdezettek körében – 64 százalék. Láthatjuk, hogy a rendszeres vallásgyakorlók száma nem olyan alacsony, mint Iránban, ahol ez a szám kicsivel haladja csak meg az egyharmadot.³⁶ Nagyon érdekes az a tény, hogy a megkérdezettek közel 80 százaléka úgy gondolja, hogy a vallási hatóságok megfelelően reagáltak a társadalmi változásokra, annak ellenére, hogy Egyiptomban az állam és az egyház közötti kapcsolat közel sem olyan szoros, mint Iránban (vagy a kutatásban még elemzett Jordániában). Ráadásul, Egyiptomban a vallást gyermeknevelés szempontjából elsődleges fontosságúnak a megkérdezetteknek 87 százaléka tartja (magasabb, mint Iránban). Tehát azoknak a száma, akik a toleranciánál, elfogadásnál, szorgalomnál, önzetlenség-nél stb. magasabbra értékelik a vallási tanokat, kiemelkedően magas.³⁷

Egyiptom nyitottsága a nyugati kultúrára valamivel alacsonyabb, majdnem 65 százalék érzékeli problémának a nyugatiasodást.³⁸ Ugyanakkor érthető, hogy a nyugati kultúra jelenlétét érzik az egyiptomiak, hiszen a fentiekben már kifejtett gazdasági, politikai kapcsolat az Egyesült Államok és Egyiptom között nagyon szoros.

Az egyiptomiak családról és nemi szerepekről alkotott képe konzervatívabb, nem annyira megosztott, mint Iránban. Az ideális gyermekszám egy családban három, amiből arra következtethetünk, hogy Egyiptom népességszáma (a 2000-es évek elején) növekedett. Ezzel együtt 95 százalék nem értett egyet azzal a kijelentéssel, hogy a házasság elavult intézmény lenne.³⁹

Még kitérnék arra a statisztikai felmérésre is, amely azt vizsgálta, hogy a megkérdezettek elsősorban vallásosságukat fejezik-e ki, vagy inkább nemzeti gondolkodásmódjukat. Eszerint kortól és iskolai végzettségtől függetlenül stabil azoknak a száma, akik a vallásukra fektetnek nagyobb hangsúlyt (80% körül), és szintén stabil azoknak a száma, akik a nemzeti hovatartozásuk kifejezését helyezik előtérbe (10% körül), de számuk az iskolai végzettséggel fordítottan arányosan növekszik.⁴⁰

³⁴ Mansoor Moaddel and Taghi Azad 2002:8.

³⁵ Mansoor Moaddel and Taghi Azad 2002:10-13.

³⁶ Mansoor Moaddel and Taghi Azad 2002:3-5.

³⁷ Mansoor Moaddel and Taghi Azad 2002:6-8.

³⁸ Mansoor Moaddel and Taghi Azad 2002:7-8.

³⁹ Mansoor Moaddel and Taghi Azad 2002:10-14.

⁴⁰ Mansoor Moaddel and Taghi Azad 2002:20-21.

A fentiek alapján Egyiptom társadalmi értékszemerletét stabilabbnak érzem, mint ahogy Iránnál tapasztalhattunk.

Indiában hatalmas problémát jelent a HIV/AIDS fertőzöttek száma, 2011-es adatok szerint a fertőzöttek száma elérte a 2,5 millió főt.⁴¹ Nyilvánvalóan ez a probléma elsődleges fontosságú az indiai vezetésnek a megoldandó feladatok listáján. Ugyanakkor kérdés, hogy milyen okból terjedhetett el így a fertőzés.

India konzervatív beállítottságú társadalmában a család és a házasság jelenti az egyéni identitás elsődleges alapját. Nem csak a család, de a kaszt is és a kulturális normák is kikényszerítik a korai házassodást, és a gyermekek nemzését: elsődleges kötelességnek tartják a család felé. Ilyen körülmények között az egyébként alternatív szexuális életet élők is meghajlanak a heteroszexuális kapcsolat előtt. A férfiaknál sok esetben ezért fordul elő, hogy kettős életet kezdenek élni. Titkolóznak, bizonytalanságban élnek, és mivel nem áll rendelkezésükre olyan helyiség, ahol biztonságos körülmények között léphetnek szexuális kapcsolatba más férfiakkal, nyilvános helyeken teszik meg ezt, mindenfajta védekezés nélkül. Ebben a helyzetben fokozottabb az esélye egy esetleges megfertőződésnek, amelyet aztán a feleségek és a gyermekek is elkaphatnak.⁴²

2011-ben az indiai miniszter, Gulam Nabi Azad úgynyilatkozott a homoszexualitásról, hogy „beteg, természetesellenes” dolog, amelyet a nyugati kultúra terjesztett el országában.⁴³ 2012-ben az indiai kormány kérésére a Legfelsőbb Bíróság vitát hívott össze a témában, ugyanis a HIV fertőzések száma miatt nagyon sok társadalmi, politikai, vallási szervezet tüntetett az évek során a delhii bíróság döntése ellen, ahol azonban a két álláspontot nem sikerült közelíteni egymáshoz.⁴⁴

Tapasztalatok a homoszexualitás büntetőjogi megítéléséről

Egyiptom, India és Irán vizsgálatát követően néhány dolog erősen kirajzolódik előttem. A legfontosabbnak azt érzem, hogy bár főként az iszlám országokban van jelen a homoszexualitás kriminalizálása, mégsem ezt tekinteném a legnagyobb befolyással bíró tényezőnek, hanem a politikát.

A homoszexualitás büntetőjogi tényállásként való megjelenésének az iszlám vallással való összekötésről alkotott általános prekonceptiók megállják a helyüket Iránban, azonban a vallás ilyen mértékű szerepe nem feltétlenül köthető össze az egyének értékrendjével. Ez alatt azt értem, hogy a homoszexualitás ilyen mértékű elítélése, szerintem, nem az állampolgárok vallásos meggyőződéséből származik. Az iráni értékekről feltárt információk mindezt nem közvetlenül bizonyítják, ráadásul, ahogy korábban említettem, az Öböl-országokban meglehetősen nagy az azonos nemű partnerek közötti szexuális kapcsolat.

⁴¹ MTI tudósítása: A „homoszexualitás betegség” – jelentette ki az indiai miniszter; http://www.hvg.hu/vilag/20110705_india_melegek_betegseg/ (utolsó letöltés: 2013. május 11.)

⁴² R.Ramasubban 2008:24-25.

⁴³ MTI tudósítása: A „homoszexualitás betegség”.

⁴⁴ MTI tudósítása: Bakizott egy indiai államügyész-helyettes: évekkel korábbi álláspontot ismertetett a melegek ügyében; <http://www.hatter.hu/hirszolgalat/bakizott-egy-indiai-allamugyesz-helyettes-evekkel-korabbi-allasponotot-ismertetett-a-mel> (utolsó letöltés: 2013. május 11.)

Azt azonban figyelembe kell vennünk, hogy Iránban a vallásosságnak formális jellege is van, ami legjobban a szekularizátlanságban jelenik meg, bár a népszerűség jelentős része nem is gyakorolja szigorú keretek között a vallást, és a családi értékek is csökkennek.

Egyiptomban láthattuk, hogy az Egyesült Államok mekkora hatással van a demokrácia és az emberi jogok tiszteletben tartásának előmozdítására, ezáltal az azonos neműek közötti szexuális kapcsolat nem közvetlen módon való kriminalizálására. A vallás „megsértése” vagy „tiszteletben nem tartása” tényállás alkalmas arra, hogy a homoszexuális kapcsolatot megbüntessék, ugyanakkor, ha a politika engedné, sokkal egyértelműbben is meg lehetne fogalmazni egy erre vonatkozó tényállást.

Indiában a Legfelsőbb Bíróság nyitottsága, a nemzetközi szervezetek, egyezmények nyomása kiemelendő a homoszexualitás dekriminalizálásában. Ugyanakkor láthatjuk, hogy a HIV/AIDS probléma is az elsők között szerepel a listán, mint az LMBTI emberek üldözésére okot adó tényező. Indiában több nem kormányzati szervezet is igyekszik segítséget nyújtani a HIV/AIDS leküzdésén és a homoszexuálisok helyzetén javítani, elsősorban azzal, hogy kutatásokat, megkereséseket végeznek, hogy biztosítani tudják az emberi jogok megsértésének elkerülését, tanácsot adnak, sőt azért is, hogy a biztonságos szexuális kapcsolat létesítéséhez való feltételeket megteremtsék.⁴⁵

Ez a példa és a tény, hogy a homoszexuálisok folyamatos rejtőzködésre vannak ítélve a társadalmi (és korábban jogi) megítélés miatt, jól rávilágít arra, hogy a megfertőzéseknek mi a legnagyobb oka, illetve mi lehetne a legjobb megoldása. Véleményem szerint a legrosszabb hatással az indiai HIV/AIDS problémára a homoszexualitás újbóli kriminalizálása lenne, mivel az még inkább elősegítené a bujkáló életvitelt, ami hosszú távon még nagyobb arányú megbetegedésekhez vezetne.

Összegzés

A homoszexuális emberek demokratikus védelmére nemzetközi szervezetek, kormányzatok és magánszemélyek esküdtek fel. Több esetben tapasztalhatjuk, hogy irányelvek, útmutatások fogalmazódnak meg egyes országok felé, amelyek segítségével az ember önrendelkezését és önmegvalósítását támogatják. Annak, aki a demokratikus értékek ilyen irányú védelmére törekszik, tiszteletben kell tartani és számolnia kell azzal, milyen értékrenddel, politikai, társadalmi helyzettel rendelkezik a tárgyalt ország.

Összegezve az eddig elhangzottakat, a leghelyesebb megállapítás az, hogy a homoszexualitás kriminalizálását nem lehet egyszerűen a vallás szemszögéből vizsgálni, hanem szükséges az adott állam politikai, társadalmi berendezkedését és az ország gazdasági, szociális helyzetét is megfigyelni. Mindezen tényezők hatással vannak arra, hogy a jogalkotó hol húzza meg a kriminalizációs kötelezettség határát.

⁴⁵ R.Ramasubban: 2008:24

Irodalom

- Abdel Moneim Said Aly and Robert H. Pelletreau: *U.S. – Egyptian Relations*. In: Middle East Policy, 2001/2. sz., Washington, DC (USA)
- Ayesha Amin: *On-line support for lesbian, gay, bisexual and transgender people in Fighting for justice and human rights (Egypt's women activists tell of their struggle)*; Amnesty International Publications, London, UK, 2013.; <http://www.amnesty.org/> (utolsó letöltés: 2013. április 13.)
- Biblia Ter 19,24
- *Egypt: Jail time for men charged for homosexual activity*. In: The New York Amsterdam News, 2003/17. sz., New York (USA)
- Hajas Tamás: *Az egyiptomi átmenet kezelése*, Haza és Haladás Közpolitikai Alapítvány, Budapest, 2012., http://www.hazaeshaladas.hu/ftp/az_egyiptomi_atmenet_sosem_tunt_egyszerunek.pdf/ (utolsó letöltés: 2013. május 5.)
- Hajas Tamás: *Az egyiptomi átmenet sosem tűnt egyszerűnek*, Haza és Haladás Közpolitikai Alapítvány, Budapest, 2012., http://www.hazaeshaladas.hu/ftp/az_egyiptomi_atmenet_sosem_tunt_egyszerunek.pdf/ (utolsó letöltés: 2013. május 5.)
- International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association (ILGA) honlapja, interaktív térkép; <http://www.ilga.org/> (utolsó letöltés: 2013. április 24.)
- Korán (S15) Al-Hijr:72-73
- Magyar Helsinki Bizottság: *Egyiptom – Országinformációs összefoglaló*, Magyar Helsinki Bizottság, Budapest, 2009.; http://helsinki.hu/wp-content/uploads/Egyiptom_3.pdf/ (utolsó letöltés: 2013. május 5.)
- Magyar-Iráni Baráti Társaság: *A modern Irán*; <http://www.magyar-ir.hu/moderniran.html/> (utolsó letöltés: 2013. április 30.)
- Mansoor Moaddel and Taghi Azad: *The Worldviews of Islamic Publics: The Cases of Egypt, Iran, and Jordan (2002)*; World Value Survey Stockholm, (utolsó letöltés: 2013. április 23.)
- MTI tudósítása: *A „homoszexualitás betegség” – jelentette ki az indiai miniszter*; http://www.hvg.hu/vilag/20110705_india_melegek_betegseg/ (utolsó letöltés: 2013. május 11.)
- MTI tudósítása: *Bakizott egy indiai államügyész-helyettes: évekkal korábbi álláspontot ismertetett a melegek ügyében*; <http://www.hatter.hu/hirszolgalat/bakizott-egy-indiai-allamugyesz-helyettes-evekkal-korabbi-allaspontot-ismertetett-a-mel> (utolsó letöltés: 2013. május 11.)
- R.Ramasubban: *Political intersection between HIV/AIDS, sexuality and human rights: A history of resistance to the anti-sodomy law in India*. In: Global Public Health 2008/2. sz. 22-38., Taylor and Francis Group, Philadelphia (USA)
- Sabine Jansen és Thomas Spijkerboer: *Menekülés a homofóbia elől*; Magyar Helsinki Bizottság, Budapest, 2011.; (utolsó letöltés: 2013. március 3.)
- Schmitt, Arno & Sofer, Jehoeda: *Sexuality and Eroticism Among Males in Moslem Societies*, Binghamton: Harrington Park Press, 1992
- Seth Cropsey, Arthur Milikh: *Democracy in Egypt*. In: World Affairs, 2011/3. sz., Washington, DC (USA)

- The Economist/MTI tudósítása: *Islam and homosexuality – Straight but narrow*/"ISTENTELENEK" – *Iszlám és homoszexualitás*; <http://www.economist.com/node/21546002> ill. <http://vilag.transindex.ro/?cikk=16665> (utolsó letöltés: 2013. április 13.)
- William A. Rugh: *Egyptian Politics and American Diplomacy*. In: *Middle East Policy*, 2012/2. sz., Washington, DC (USA)
- Zoya Hasan: *Gender, Religion and Democratic Politics in India*. In: *Third World Quarterly*, 2010/6. sz. 939-954 o., Taylor and Francis Group, Philadelphia (USA)

Joganyag

- Magyar Alkotmánybíróság 8/1990. (IV. 23.) határozata
- Magyar Alkotmánybíróság 9/1990. (IV. 25.) határozata

Abstract

Several countries are strictly criminalizing the same-sex sexual relations. The religion (mainly islam) is mentioned as the reason for that fact. However, homosexuality is existing at all the levels of society in the islamic countries as well and these people are getting the victims of the society. This fact issues more questions and I presume this issue cannot be examined from the religious point of view. For that reason, I examine the political, legal arrangements and social values of three countries (Egypt, India and Iran), and I am trying to draw conclusions. The homosexuals have disadvantages in the three countries in very different ways, so we can find different backgrounds and draw conclusions more generally. The results are really diverse.

Keywords: homosexuality, criminalization, islam

